

Goran Tokić

VELIKO PUTOVANJE

knjiga prva

SVEDOCI ISTORIJE

drugo izdanje
izmenjeno i dopunjeno

Urednik
Đorđe Veber

Izdavač: *Spin Press*

Edicija:
Santazija

SADRŽAJ

<u>Glava 1. IDEJA</u>	<u>1</u>
<u>Glava 2. BELA SOBA</u>	<u>17</u>
<u>Glava 3. PLJAČKA</u>	<u>68</u>
<u>Glava 4. KONFERENCIJA</u>	<u>79</u>
<u>Glava 5. INVAZIJA</u>	<u>89</u>
<u>Koreni radikalnog islama</u>	<u>112</u>
<u>Glava 6. NAGRADA</u>	<u>124</u>
<u>Jevanđelje po Martinu</u>	<u>140</u>
<u>Život i učenje velikog Bude</u>	<u>148</u>
<u>Glava 7. DREVNI MOREPLOVCI</u>	<u>165</u>
<u>Pomorske ekspedicije Kineskog carstva</u>	<u>167</u>
<u>Legenda o Belom bradatom bogu</u>	<u>172</u>
<u>Prvi koraci u Novom svetu</u>	<u>181</u>
<u>Splavom preko Pacifika</u>	<u>191</u>

Glava 1. IDEJA

1.1.

Noć je padala na Moskvu. Zima te 2005. godine bila je relativno blaga; dnevne temperature redovno su se približavale nuli, a sneg je, oslobođen stiska debelih minusa, padao često i obilno. Prijatni povetarac koji je donosio svež vazduh iz pravca jugozapada slabio je, dopuštajući smogu da prevlada.

Profesor doktor Nikolaj Keržakov je, kao i svakog radnog dana, kretao u popodnevnu šetnju. Od njegove zgrade u *Efremovoj ulici* do stanice *Frunzenskaja*, na crvenoj liniji metroa, trebalo mu je tačno tri minuta.

„Pahulje su sve sitnije, mraz steže. Prestaće da padaju za nekih pola sata, taman kad izađem iz metroa”, razmišljao je.

Profesor je, kao i svaki dečak koji se nenadano stvorio u šestoj deceniji života, voleo da bude prvi koji će gaziti po tek napadalom snegu, a on nigde nije škriputao pod nogama kao na *Krasnaja Ploščadu*, *Crvenom trgu*. Nikolaj bi tada isključio sva čula osim vida i sluha. Škripa suvog snega je bila lek za njegovu dušu, a halucinogen za mozak; tada su mu dolazile najluđe ideje, koje je filtrirao tek nedeljama kasnije. *„Svaka ideja, ma koliko bila luda, mora da odstoji. Mora da dobije šansu. Odbacimo li odmah one za koje smo, na prvi pogled, sigurni da su neostvarive, nikada nećemo uraditi ništa dovoljno veliko.”* Takve stavove profesor je prenosio i studentima, ohrabrujući ih da izađu iz granica konvencionalnosti.

Iako je špic prošao, danas je u metrou vladala naročita gužva. Sneg koji je pao u protekla dva sata je paralisao neke delove grada, pa mnogi Moskovljani nisu ni sedali u svoje automobile. Visok i mršav, Nikolaj se lako umuvao među putnike već prepunog vagona. Njegove stare naočare, kojima se crna boja okvira već uveliko počela ljuštiti, se brzo zamagliše, pa ih skide.

„Ostorožno! Dveri zakrivajutca“, začulo se iz zvučnika vagona i podsetilo profesora na njegova malopredašnja razmišljanja. *„Upravo*

tako – glasno i jasno – treba upozoriti svakoga ko zatvara vrata dobrim idejama“, pomislio je. Petnaestak minuta kasnije škripa kočnica odzvanjala je prostranim hodnicima stanice *Biblioteka imeni Ljenjina*. Njegova kratka vožnja *Sokoljnjičeskaja* linijom metroa, otvorenom davne 1935. godine, bila je završena.

Krenuo je širokim stepenicama od crvenog krimskog mermera, a onda zastao sa leve strane, tako naglo da ga je mladić koji je išao za njim umalo udario.

„Izvinite“, pravdao se profesor, mada je zadihani momak projurio i ne čuvši njegove reči. Nikolaj je hteo da još jednom, po ko zna koji put u životu, nakratko baci pogled na tragove vremena zabeležene u mermernoj ploči. Nekoliko fosila puževa, procenjene starosti na oko trista miliona godina, pričalo je o eonima tokom kojih je more prekrivalo tlo današnjeg Krima i Kavkaza. „*Ko bi pomislio da ćeš ikada završiti ovde? Nekada si puzala dnom mora, zatim kretanjem tektonskih ploča bila podignuta na planine, da bi te, na kraju, iskopalo biće koje je došlo iz Afrike i prenelo u moskovsku ravnicu. Veliko putovanje za jednog malog sporog puža*“, razmišljao je.

Fosila raznoraznih životinjica iz era paleozoika i mezozoika, poput nautilusa ili davno izumrlih amonita, bilo je širom moskovskog metroa. Završili su tu potpuno slučajno, kao delovi mermernih ploča, i ukrojeni u zidove, podove i stepeništa metro stanica. Zahvaljući njima, ovaj jedinstveni muzej istorije, koji odiše glamuroznom arhitekturom socrealizma, dobio je još jednu

nesvakidašnju karakteristiku: postao je i paleontološki muzej. Ipak, retko ko od Moskovljana bi se ikada zaustavio i pogledao bilo šta; svi su uvek negde žurili.

Primitivši da pravi zastoj na stepeništu, profesor je nastavio ka izlazu. Sada je požurio i on: nije želeo da ga neko pretekne i ugazi u novonapadali, još uvek netaknuti sneg ispred *Državnog istorijskog muzeja*, odakle je zvanično počinjao svoju četrdesetpetominutnu šetnju.

Stigao je, prikopčao svoj stari dugi crni kaput sa dva reda velikih dugmića i krenuo primetno sporijim hodom. Dok su se poslednje pahulje snega kačile o njegovu gustu, sedim dlakama prošaranu smeđu bradu, polako je isključivao misli o svom redovnom poslu, a prednost davao onima fokusiranim na hobije. Za razliku od mnogih, profesor nije voleo ni igranje šaha, ni klizanje na ledu, ni odlazak u *Boljšoj teatar*. Njegov hobi je bio logičko rešavanje problema u vezi sa opstankom čovečanstva.

Jedna od misli koje su ga večeras progonile bila je prenaseljenost sveta. Ipak, kao Rus u eri globalnog otopljanja, koje bi Sibir moglo da pretvori u najveću žitnicu sveta, nije trebalo da brine o tome. No, on nije bio nacionalista. Zapravo, Ruse nije voleo ni malo više, ali svakako ni manje, nego, recimo, Čilence ili Tunizane. Nije delio svet na Istok i Zapad, nije video značajnu razliku između prosečnog pojedinca iz Rusije i Amerike. Nije se bavio politikom, niti ga je to imalo zanimalo. On je svet posmatrao kao planetu na kojoj, na različitim mestima, žive jedni te isti ljudi, samo na različite načine. Države nije delio prema stepenu razvitka, jer su po njegovom mišljenju granice bile nebitne; bitan je narod, a svi ljudi su jednaki. Razlikuju se samo trenutne političke vođe koje tom narodu donose lepši ili ružniji život: uređenost ili haos, blagostanje ili nemir.

Posmatrao je i još širu sliku. Tačno je znao koliko stanovnika ima Severna Amerika, kolika im je stopa prirodnog priraštaja, koje resurse troše i koliko zagađuju planetu, a da pri tom nije znao zašto SAD izigravaju mirotvorca na Bliskom istoku. Smatrao je da to ima neke veze sa rasporedom naoružanja i kontrolom nad

strateški važnim delovima planete, ujedno bogatim naftom, ali ga nije zanimalo ko će, gde i po kojoj ceni tu naftu trošiti. Tražio je odgovor na pitanje *kada* će se ona konačno potrošiti, šta će *posle toga* pokretati svet, ali i *koliko* će sagorevanje te nafte nepovratno *izmeniti životnu sredinu*. Razmišljao je o vodi, vazduhu, hrani... I mestu za život. Znao je dobro da je Sibir ogroman, ali i da vreme neumitno teče. „*Veliki je taj naš Sibir danas*“, govorio je u sebi dok je prolazio kraj hrama *Vasilija Blaženog*, kao da priprema govor za sutrašnji čas studentima. „*biće veliki i sutra, i kroz sto godina. Ali će kad-tad, možda kroz pola milenijuma, postati tesan.*“

Profesor je bio pristalica stava da se sumanutni porast broja stanovnika Zemlje mora zaustaviti. Svojevremeno je na univerzitetu organizovao tribine i govorio o tome, ali je brzo shvatio da samo gubi vreme. Veliki aplauz koji je dobijao na kraju bio je ciničan smeh globalnom neuspehu njegovih reči.

No, od edukacije mladih nikada nije odustao. „Ljudi su“, govorio je studentima, „takozvani loši paraziti. Loš parazit iskorišćava i na kraju ubije svog domaćina, u našem slučaju: planetu. I nikada ne spozna da, nakon što ubije domaćina, najčešće ubija i sebe. Kažem najčešće, jer u prirodi, zapravo, postoje i takvi napasnici, i opstaju kao vrste milionima godina. No, njihov princip uspešnosti se bazira na jednoj prostoj činjenici: postoji mnogo drugih podobnih domaćina. Ubićemo ovog, pa jednostavno preći na drugog. Takav princip, deco, primenjuje i NASA, trošeći milijarde dolara na traženje druge planete pogodne za život, verovatno svesna činjenice da ćemo ovog domaćina pre ili kasnije ubiti. Ali to je čisto bacanje para! Ljudi sasvim sigurno neće naći drugu planetu pre nego što unište ovu. *A gde će, i pre svega kako, živeti u međuvremenu?*“

Imao je profesor Nikolaj mnogo takvih monologa, po pravilu na početku časa. Isprva je to namerno radio, da malo opusti i rasonodi studente, da se zbliži sa njima i ohrabri ih u tome da ga slobodno prekidaju za vreme predavanja o genetici. Profesor je želeo da studenti nemaju nedoumica; da uvek, i to odmah, pitaju sve što im nije jasno, a ne da čekaju kraj časa ili, ne daj bože, redovni termin

za konsultacije. Po njegovim merilima, bila je to uvreda, pa bi uvek pitao: „Pobogu, kolega, pa zašto niste pitali odmah na času? Šta ste čekali, da ne bude nikog osim nas dvojice, pa da niko ne čuje odgovor?“ Ipak, nije želeo da zvuči neprijatno, pa je brzo okretao priču na šalu: „Eto, sad moram da odgovorim i Vama, a i svima drugima na sledećem času, jer je Vaše pitanje odlično! Evo ovako, slušajte...“

Voleo je profesor pitanja iz genetike, ali je još više voleo kada bi studenti prihvatili njegov poziv sa početka časa na kratkotrajni izlet u druge sfere nauka, započinjući polemiku o ekološkim pitanjima. Upravo u jednoj takvoj prilici, videvši da su omladinci još uvek pospani, rešio je da ih malo zabavi i razmrda pre početka predavanja. U tu svrhu, plasirao im je naočigled šaljivu ideju, koja mu je pala na pamet pre nekoliko meseci, dok je šetao oko zidina Kremlja, čekajući prve pahulje.

„U vezi sa prenaseljenošću planete, o čemu smo nakratko proćaskali prošle nedelje... Dve trećine površine Zemlje čini voda, odnosno mora i okeani. Šta mislite o tome da ljudi nasele tu životnu sredinu, nakon što im na kopnu postane tesno?“

Studenti su ga pogledali u neverici, jer je i za njihovog najdražeg profesora ovo bilo previše neozbiljno. Zato je brzo nastavio, pokušavajući da svojoj ideji da dodatnu težinu: „Zar mislimo da ćemo negde drugde, možda na pedeset svetlosnih godina daljine, naći bolju priliku? Čak i da zaista bude bolja, kako tamo preći? Zašto maštati o nečemu što nemaš, trošiti ogromne pare da ga nađeš, pa zatim trošiti još veće pare da tamo odeš, što se zbog daljine može ispostaviti kao nemoguće? Okeani su nam tu, nadohvat ruke. Sada još nema potrebe razmišljati o tome, ali kroz nekoliko vekova, kada na Zemlji bude stotinak milijardi ljudi, razmišljaćemo.“

Profesor je imao lepu osobinu da ništa ne tvrdi kategorički, da ne insistira na svojim stavovima, već da drugima zagolica maštu i natera ih da iznesu svoje mišljenje. U studentima je uvek video sjajne, britke, mlade umove, najbolje kritičare njegovih ideja. To mu je naročito značilo kada bi im izneo neku svoju ozbiljnu misao, ali i

u ovakvim prilikama, koje služe tek za zabavu. Zato je u oba slučaja svoje kratke monologe završavao pitanjem: „Šta vi mislite o tome?“

Ukoliko bi usledila tišina, brzo je skenirao lica studenata. Ona su za njega bila otvorena knjiga utisaka, koju samo treba prelistati. Stisnute usne i podignute obrve su jasno govorile da je preterao u lucidnosti i da je pravi trenutak da se vrati na predavanja. No često bi, kao sada, video poneku iskru u očima, diskretno klimanje glavom, dok bi muškarci intenzivnije nego obično češkali brade.

Profesor nije voleo formalnosti. Zapravo je toliko voleo komentare studenata da bi podizanje ruke smatrao kao gubljenje dragocenih sekundi u iščekivanju njihovih pitanja. Zato je Igor, bucmasti dvometraš veoma britkog uma, bez dvoumljenja raspalio: „Profesore, nije li to takođe bacanje para, kao što je naseljavanje druge planete? Koliko bi koštala izgradnja gradova pod morem? Nije li bolje ta sredstva iskoristiti za unapređenje života na kopnu? Tehnologija će dotad omogućiti izgradnje nebodera od više stotina spratova, a nebo nema granicu, bar ne u kontekstu visine građevina. Gradovi, umesto u širinu, mogu ići u visinu.“

Iako u pitanju nije bilo podrške njegovoj ideji, profesor je bio zadovoljan što se neko javio; uostalom, čak ni on sam nije smatrao da bi kolonizacija mora bila dobra ideja, ali mu se učinila odličnom za jutarnje razgibavanje moždanih vijuga, neophodnom pre početka stručnih tema.

Zato je sa dečačkim sjajem u očima uskočio u polemiku: „Slazem se, kolega.“ Bio je to način na koji je često započinjao odgovore na kritike studenata, pokušavajući da tako ne saseče njihovu slobodu da komentarišu. „Ali Vi polazite od pretpostavke da je stambeni prostor jedini problem. No, najveći problem ljudi neće biti gde da spavaju, već šta da jedu, šta da piju i gde, da izvinite, vrše nuždu. Ljude ne možeš spakovati kao sardine u konzervu i očekivati da im bude lepo. Ništa ne može nadoknaditi izgublenu širinu našeg Sibira!“, završio je profesor, smatrajući da je Sibir već prenaseljen. Za njega, naime, vreme nije predstavljalo misaono-logičku prepreku. Skokovi od milenijuma u budućnost bili su mu potpuno prirodni.

Tako je njegovo „sutra“ moglo da predstavlja dan kroz deset, sto ili hiljadu godina, ali je on bio siguran da će to sutra kad-tad doći.

„A zašto ljudi ne bi mutirali i naselili mora kao ribe?“, dobacio je uvek vickasti student iz trećeg reda, kome profesor nikako nije mogao da zapamti ime; u profesorovoj glavi, student je bio „šaljivdžija iz Ukrajine“. Salom se proneo smeh, ali je student nastavio nešto ozbiljnije, iako je i sam znao da sve ovo priča zarad čiste zabave. „Vi se, profesore, bavite genetikom. Umesto da čovečanstvo troši pare na zidanje kupola za podvodne gradove, što lepo ne izmenite deo populacije i pustite ih da sami grade svoje podmorske naseobine, dišući na škrge!“

Salom se opet proneo kikut. Široko se osmehnuo i profesor, iskreno srećan što je ovaj komentar razgalio sve prisutne. No, onda je njegovo ruskom zimom išibano lice poprimilo neuobičajeno ozbiljan izraz. U šali ovog studenta je prepoznao jednu od onih „ludih“ ideja, kakve ne treba odbaciti na prvu loptu. Želeo je da razmisli o svemu, da naočigled suludoj ideji makar da šansu. Zato je, na iznenađenje svih, prešao na današnje predavanje iz genetike, praveći, na momente, preduge pauze; misli su mu lutale po dubinama mora, zamišljajući ljude koji bez napora dišu pod vodom, sade morsku travu umesto pšenice i čuvaju džinovske jastoge umesto ovaca.

1.2.

Prošle su tačno dve nedelje; opet je bila sreda, deset ujutru. „Kolega iz trećeg reda, kako Vam beše ime...“

„Oleg“, reče mladić, očekujući odgovor na pitanje koje je nedavno postavio. Studenti su, naime, odmah posle časa počeli da nagađaju zašto profesor nije odgovorio. Mihail, student sa maksimalnim prosekom ocena, kategorički je tvrdio da je čak i za njihovog profesora to bila prevelika besmislica. Jurij je cinično dobio da je profesor zanemio od genijalnosti te revolucionarne ideje, dok je Lidočka, devojka iz Volgograda, rekla da mu se ideja dopala kao zadatak iz genetike, i da će narednih nedelja proučavati morfologiju riba kako bi mogao da im saopšti da li je takva izmena sisara makar i teoretski moguća.

Lidočka je, zapravo, bila poprilično u pravu. Profesor je voleo misaone eksperimente, zagonetke, čak i naučna istraživanja koja ne vode nečemu primenjivom u praksi, već je istraživanje zabavno samo po sebi. Tako je video i ovo pitanje. *„Čovek nikada neće kolonizovati okeane dišući kao riba. Jasno je i zašto: uskoro će okeani postati toliko zagađeni da će iz njih nestati većina biljnog i životinjskog sveta. Takva sredina sigurno neće biti dobra alternativa kopnu. No, zašto ne rešavati zagonetku... Da li je takva izmena teoretski moguća?“*, razmišljao je.

Dve nedelje je šetao *Crvenim trgov* i mozgao, a po povratku kući sve nabacivao na papir. Kasnije bi precrtavao ćorsokake uz zaokruživanje potencijalno ispravnih puteva. Konačno je bio spreman da odgovori studentu, ali nije želeo da pokaže da je utrošio dve nedelje na smišljanje koliko-toliko adekvatnog odgovora na šaljivo pitanje.

„Da, Oleg iz Kijeva. Setih se juče Vašeg komentara u vezi sa ljudskom kolonizacijom mora. Zabavna je ta ideja, ma koliko bila neostvariva. Sinoć mi je bilo pretoplo u stanu, nisam mogao da zaspim... I tako sam sat-dva razmišljao o Vašem pitanju. Pomoglo mi je da zaspim“, našalio se, ali ujedno i slagao, smatrajući takvu laž

benignom. „Vidite, to je teoretski moguće. Možda ne danas, ali za dvadeset-trideset godina je verovatno izvodljivo, a kroz pedeset do sto godina to će zasigurno biti moguće.

Neke sitnice, poput prilagođenosti kože i očiju na morsku vodu se lako mogu rešiti. Sve nam već piše u genima morskih sisara, samo treba prepisati. Izmena čoveka da može, poput foke ili delfina, da boravi u vodi je laka. Opet, možda ne danas, ali uskoro svakako.

S druge strane, što se disanja tiče... To je već problem jer zahteva velike morfološke izmene. Kao što znate, ribe dišu tako što propuštaju vodu preko škrga, ali je suština da tečnost ide u jednom smeru, suprotnom od pravca kretanja ribe. One, dakle, ne troše nepotrebno energiju da guraju vodu kroz škrge, već jednostavno otvore usta dok plivaju. Bar većina riba... Ima i onih koje leže na dnu, no da ne idemo u detalje.

Elem, pretpostavimo da je moguće izmeniti pluća tako da resorbuju kiseonik iz vode. No, to bi bio tek delić problema. Potrebna je ogromna količina energije da se uvuče litar-dva tečnosti, pa izbaci napolje, i tako desetak hiljada puta na dan. To jednostavno ne bi moglo... Sisari ne dišu ispod vode, a praviti od čoveka nešto što ima otvorena pluća i diše na škrge je suludo. Ali, Vaša ideja nije toliko luda. Transport vazduha sa površine do dna, gde se nalazi podvodni grad na otvorenom, dakle bez kupole, nije veliki trošak. To je običan sistem za ventilaciju.

Dakle, ljudi bi se relativno lako mogli izmeniti toliko da mogu trajno da borave pod vodom poput delfina, ali bi im trebalo dopremiti kiseonik u gradove, da im bude na dohvat ruke, odnosno usta.“

Profesor je napravio pauzu, ispitujući reakciju studenata. „*Za početak je dobro što nisu prasnuli u smeh*“, pomislio je. U kontaktu sa drugim ljudima profesor nikada nije imao previše samopouzdanja. Bio je smeo, nije se libio da iznosi ideje, ali se pomalo plašio reakcije. Kolege su tvrdile da se upravo zbog toga nikada nije ni oženio; iako je mnogim ženama bio simpatičan zbog svoje nežnosti i osećajnosti, on to nije znao da iskoristi. Jednostavno, nikako nije

uspevao da iz grla izbaci poziv na sastanak. Tako je bilo i sada, ali je reakcija grupe govorila da nigde nije preterao. „*Možda im je priča čak i zabavna?*“, pomislio je. Zato je dobio snagu da nastavi:

„Vi sad možda zamišljate ljude koji svaki čas dolaze do nekog automata i uzimaju kiseonik, te ne smeju da se odvoje desetak metara od njega. To ne mora biti tako. Morski sisari mogu i po pola sata bez vazduha, i to dok aktivno love ribu, a takva genetska izmena nije teška. Dakle, biće dovoljno da na svakih pola sata dođete do uređaja koji doprema kiseonik u grad i nadišete se. Jasno, ako već govorimo o ljudima kao morskim bićima, naravno da i opcija izlaska na površinu zarad disanja neće biti prepreka. Tim pre što bi većina gradova, radi potrebe za sunčevom svetlošću, bila u relativno plitkim morima, na dubinama ne većim od nekoliko desetina metara.“

Sada su studenti bili na potezu. Bilo je samo pitanje trenutka kada će se neko javiti bilo konstruktivnom kritikom, bilo dobrodušnom pošalicom. No, odgovor je bio taman toliko logičan da kritici nije bilo mesta; koncept koji je profesor izložio je zaista moguć. Znali su to studenti treće godine studija medicine, naročito oni kojima je genetika bila buduće opredeljenje. Profesor je ćutanje ovog puta posmatrao sa simpatijama, kao nedostatak kritike, pa je nastavio s redovnim predavanjima. Cela priča je, vremenom, pala u zaborav.

Ipak, istorija će ove momente zabeležiti kao presudne za opstanak čovečanstva.

1.3.

Dve i po godine kasnije, proleće je stidljivo kucalo na vrata Moskve. Profesor Keržakov nije voleo to „najlepše” godišnje doba, iako je obožavao ono što za njim sledi: leto. Proleće je za njega bilo ubica onog lepog, škripitavog snega, a donosilo bare i blato, jedino što nije podnosio. Ipak, šetnja oko tek razleđenog jezerceta u parkiću *Patriaršije Prudi (Patrijarhove vode)*, smeštenog na oko dva kilometra od *Crvenog trga*, mu je prijala. Zagledan u zelenkastu vodu, tražio je rešenja za neke nove zagonetke.

„Kako da znam da li moj miš lepo vidi ispod vode? Kako da znam da mu je prijatno kada roni, a da to ne radi samo zato što mu na dno bazenčića bacam hranu?”

Već dve godine radio je eksperimente sa miševima. Cilj mu je bio da od kopnene životinje napravi biće koje, poput dabra ili foke, može lepo da živi i u vodi. Iako su ovi glodari veoma pogodni za genetska istraživanja jer se razmnožavaju veliki broj puta u toku godine, profesorovi eksperimenti su išli glečerski sporo. Mučila ga je moralna dilema: nije želeo da rezultat njegovog rada budu degenerisani miševi. Svesno je napredovao malim koracima, plašeći se da nigde ne pogreši i stvori miša koji bi patio od zdravstvenih problema. Da, profesor je bio jedna od onih dobričina koja, kada ide ulicom, pazi da ne zgazi mrava, a kada vidi puža na trotoaru, sagne se i prenese ga do trave; čak i tamo, odabere mesto gde je puž što sigurniji, kako ga ne bi zgazio neko ko šeta psa. Zato su njegova istraživanja napredovala sporo, ali on nije brinuo; vreme je beskonačno.

„Važno je da ja danas započnem s eksperimentima, da beležim sve rezultate, da ih ostavim nekome ko će sve to nastaviti... I nekada, makar kroz stotinu godina, eto miševa koji rone kao foke, a kroz pet-šest vekova i ljudi, ako za time bude potrebe.”

Misli su mu opet odlutale u budućnost. Pa on je, upravo, započeo poduhvat koji će ljudima jednog dana otvoriti nove horizonte. Njemu je bilo veoma prirodno da o budućim stvarima razmišlja u

prošlom vremenu: *ljudi su naselili okeane*. Njegov eksperiment sa miševima pokrenuo je lavinu događaja. Ništa je nije moglo sprečiti.

Onda se nasmejao, shvativši da je previše samouveren: „*Moja istraživanja jesu dovela do toga da je tako nešto moguće, a da li će se to zaista i desiti, zavisi od potreba čovečanstva. S jedne strane, možda je sve ovo suvišno; s druge, može da bude i korisno. Svakako je dobro ponuditi ljudskoj vrsti različite opcije, pa neka odabere najbolje.*”

„*Možda se sve ovo neće iskoristiti za naseljavanje okeana, već za izmenu ljudi kako bi kvalitetnije živeli na kopnu?*”, nastavio je razmišljanja, tražeći opravdanja za dalja istraživanja. „*Sve tanji ozonski omotač, sve veće zračenje, sve više ugljen dioksida, sve veće temperature, zagađena voda, vazduh, hrana... Čovek neće još dugo moći da opstane na takvoj planeti, evolucija je spora, neće stići da isprati ovu prebrzu degradaciju životne sredine. Ali ako budemo imali znanje da izmenimo čoveka kako bi bolje podneo sve ove nedaće, to će nam možda dati šansu?*”

„*Možda i Nasina igrarija sa naseljavanjem drugih planeta nije toliko besmislena koliko se čini? Možda je to nemoguće kroz hiljadu godina, ali kroz deset milenijuma? Ko zna...*“, nastavio je sa traženjem situacija gde njegov rad može da pomogne čovečanstvu. „*No, ako do toga ikada dođe, možda će upravo moja istraživanja omogućiti da se ljudi izmene i lakše nasele taj tuđinski svet, bez zaštitnih odela i kupola...*”

Te večeri je dugo šetao, nije mu se išlo kući. Kao da je miševima hteo da da još koji sat vremena da nauče da rone. Veliki kavez koji je kupio imao je dva dela: gornji, klasičan, sa platformama i raznoraznim igračkama za miševe, i donji, adaptiran da bude akvarijum, sa peskom tako nasutim da se u vodu može ući polako, kao na plaži. Profesor je želeo da njegovi kućni ljubimci žive što lepše, makar stoga što im je, zbog genetskih modifikacija, život bio nešto kraći.

Izašao je iz metroa i uputio se prema zgradi. Na putu je sreo nepoznatu ženu koja ga je zamolila za novčanu pomoć. Njena ćerka Maruška, navodno, boluje od leukemije. Potrebno je skupiti pet miliona rubalja za transplantaciju koštane srži. Žena mu je

pokazala bolničke nalaze, no on je samo preleteo očima preko njih; bio je prilično uveren da je u pitanju prevara i da je to još jedna u nizu osoba koje na ovakav način pokušavaju da isprose novac. To je postalo učestalo u poslednjih desetak godina, nakon što se saznalo da je prodao veliko imanje svojih pokojnih roditelja u seocu Dubrovica, u podolskom delu Podmoskovlja. Upravo tu, na ušću reke Desne u Pahru, nalazi se pravoslavni hram *Svete Bogorodice Znamenja*, kome je tom prilikom donirao pozamašnu svotu za renoviranje. Iako nije bio vernik, profesor je cenio i poštovao učenje pravoslavne crkve, a hramove je ujedno posmatrao i kao istorijske spomenike koje treba čuvati kao nešto najdragocenije.

Zato mu se tada ta donacija učinila kao ispravna stvar, jednako plemenita kao davanje novca za lečenje bolesnog deteta. „*Ali ova žena najverovatnije nema bolesnu ćerkicu. Ovo je prevara, uveren sam.*“ Pogledao ju je na trenutak. Imala je ispijeno lice, a sitne plave oči se bezmalo nisu videle od otečenih kapaka. „*Da li je bdila cele noći nad ćerkinim krevetom ili je, što je mnogo verovatnije, ispila flašu jeftine votke koju je kupila od dela jučerašnjeg plena?*“ Desetak sekundi tokom kojih je profesor odmeravao ženu i razmišljao šta učiniti učiniše mu se kao večnost, a neprijatan osećaj prože mu telo. Trže se. „*Ali, šta ako nije? Pa ne traži mi svih pet miliona, ono što mi je ostalo nakon što sam prodao imanje... Daću joj sto rubalja, i to je nešto.*“

„Izvolite. Nažalost, trenutno nemam više“, reče dok je pružao novac.

Žena se ljubazno zahvalila i dala mu čokoladnu bombonu sa likerom od sibirske aronije: „Od moje Maruške. Juče ih je sama napravila.“ Okrenula se i otišla. Profesor je zanemeo. Bombona je bila otrežnjujući šamar. Ova žena nije lagala. Grizla ga je savest. U novčaniku je imao oko pet hiljada rubalja koje mu trenutno baš i nisu trebale. Hteo je da sustigne nesrećnu majku i da joj da sav novac, ali ga je bilo sramota. Nije mogao da joj prizna da ju je slagao. Ipak, ovakve akcije se odavno nisu radile samo metodom „od vrata do vrata“, već su se donacije prikupljale i preko interneta.

„Jesam skot, ali naći ću akciju za Marušku na internetu i uplatiću pozamašnu svotu. Sigurno ću je naći! Uplatiću... Uplatiću... Ma, svih 10.000 rubalja!“

Požurio je ka svojoj zgradi, kao da Maruški od svake sekunde zavisi život. Zadihan, stigao je do lifta. Kardiolog mu je još pre desetak godina dao spisak stvari koje treba da radi kako bi povećao šanse da doživi duboku starost. Profesor je naočigled bio odličnog zdravlja, ali su mu oba roditelja umrla od bolesti srca, što ga je svrstavalo u rizičnu grupu. Jedna od stvari na tom spisku bila je izbegavanje lifta, pa je do svog četvrtog sprata išao stepeništem. Na pola puta osetio je ubrzano lupanje srca; čak se na trenutak spotakao, umalo ne izgubivši ravnotežu. Nije tome pridavao veći značaj. Gotovo trčeći, stigao je do stana, nestrpljivo očekujući da vidi da li su miševi pojeli hranu sa dna akvarijuma. Potom će, uz pomoć interneta, pronaći način da Maruški uplati novac.

Obrisao je malo ukaljane cipele o crni otirač, a potom ih stavio na novine u hodniku. Kaput je okačio na čiviluk i hitro ušao u trpezariju, koja je bila spojena sa dnevnom sobom. Mobilni je spustio na sto, jer ga je nepažnja od pre mesec dana skupo koštala: prethodni je upao u akvarijum, pa je izgubio sve kontakte.

Podigao je glavu i pogledao u pravcu akvarijuma. Ono što je video učinilo je da ga čitavom desnom stranom tela prođe jeza: kotur unutar koga miševi trče je upao u vodu, što se nije desilo prvi put. Ali se sada po prvi put, ne samo ovde, već i u istoriji planete Zemlje, u njemu nalazio miš koji je srećno trčkarao ispod vode. Vazduh u plućima ga je vukao na gore, što je on vešto iskoristio; okrenuo se naopako i trčkarao pri samom vrhu, okrećući polako kotur. To je bio najveći rezultat dosad, koji je daleko nadmašio prethodni, kada je jedan od miševa skočio u vodu, zaronio i sa dna pokupio granulu hrane koja je upravo potonula.

Profesor je bio oduševljen. Moguće je! Geni dabra su učinili da se miš ne plaši vode, već da je doživljava kao alternativnu životnu sredinu! Pošao je ka akvarijumu, ali se na pola puta srušio kao klada, jako udarivši levim ramenom o pod. Naočare mu spadoše i odleteše

pod trosed. Pokušao je da ustane, ali telo nije slušalo komande. Funkcionisala je samo desna ruka, kojom je mogao jedino da obriše znoj sa čela; tekao je kao da je upravo izašao iz saune. Uspeo je da se okrene na leđa, ali više od toga nije mogao. Osećao je bol u grudima, glavi, ramenu na koje je pao. Znao je da mora hitno da pozove lekara. Ali, i dalje nije mogao da se pomeri, niti da dosegne do telefona. Simptomi su ukazivali na srčani udar i on je znao da se neće izvući bez medicinske pomoći. Ipak, uspeo je da se malo umiri i da diše pravilnije, istina veoma plitko, jer je svaki pokret grudnog koša izazivao nesnosne bolove.

Krajičkom oka video je miševе, koji su se skupili na prednjem zidu akvarijuma: „O, moji mali prijatelji... Izgleda, rastajemo se. Oprostite na nesmotrenosti. Nadam se da će vas neko uskoro naći. Imate malo hrane, vode koliko želite, a studenti će naredne srede prijaviti da nisam došao na časove. Izdržaćete pet dana...“

Keržakovu je za trenutak laknulo. Znao je da će neko spasiti njegove male ljubimce, a onda se setio svojih istraživanja. „Izgubljeno, sve je izgubljeno. Niko neće nastaviti moj rad. A i kako bi, kad niko i ne zna na čemu radim... Da sam bar nekome sve ispričao, pa da pretraže moj računar i nađu podatke...“

Onda se setio devojčice Maruške, čijoj je majci upravo odbio da da svotu novca koja joj može spasiti život. „Eh, da mi je samo još par minuta života, da svih pet miliona rubalja sa računa uplatim maloj Maruški...“

Sada je već bio siguran da je žena zaista tražila novac, a on propustio priliku. Setio se i drugih propuštenih prilika, kao kada ga je Januška, njegova devojka sa fakulteta, poslednja žena koju je poljubio, pitala da krene sa njom u Beč. On je to kategorički odbio, tvrdeći da nema boljeg mesta za bavljenje naukom od Moskve. I pogrešio je, i za nauku i za Janušku. Nikada je više nije video.

„Život je niz raskrsnica u kojima odlučujemo da li ćemo levo ili desno. U tim trenucima nam se izbor učini nebitnim, a važnost tih odluka shvatimo godinama, pa i decenijama kasnije, kada je već prekasno“, setio se misli koju je zapisao pre desetak godina.

Usledila je serija bolova za koje više nije mogao da utvrdi odakle dolaze. Udahnuo je vazduh još jednom, znajući da je to poslednji put. Pokušao je da zadrži dah što duže, shvativši da više nema snage da ponovi udisaj.

Pred očima mu se stvorio Crveni trg pokriven snegom. Video je sebe kako ga gazi, čuo je onaj zvuk škriputanja pod nogama. Išao je ka crkvi Vasilija Blaženog, koja je delovala veličanstvenije nego ikada.

Teška vrata se otvoriše i dve osobe izadoše. Bili su to njegovi roditelji; imali su po oko dvadeset i pet godina. Gledali su ga sa osmehom. Majka je u ruci držala termos sa vrućim čajem, koji su uvek nosili kada bi išli u zimsku šetnju, a otac je vukao crvene metalne sanke sa pet redova daščica. Kako je voleo te sanke! Pola Moskve je prošao sedeći na njima. Zatim je video Janušku i osetio toplinu njene ruke. Imala je veliku šubaru od zečjeg krzna, vuneni šal, a iz profila se jedino video njen crveni promrzli prćasti nos. Mahnuo je roditeljima kao da poručuje da će se brzo vratiti, samo da sa Januškom prošeta još jednom oko zidina Kremlja. Držali su se za ruke i gazili kroz sneg. Nije je video trideset godina, ali je osetio istu radost koju je imao te sedamdeset i pete.

Izdahnuo je vazduh poslednji put.

Profesor Dr. Nikolaj Keržakov preminuo je u petak, 25. aprila 2008. godine u 18 časova i 32 minuta, u pedeset i šestoj godini života.

Glava 2. BELA SOBA

2.1.

Soba elipsastog oblika imala je bele zidove od materijala sličnog plastici, kroz koje je prolazila difuzna svetlost. Uz jedan od njih bio je krevet futurističkog dizajna, a na sredini sobe sto providne površine. Na njemu staklena saksija sa poljskim cvećem, naočare, bokal sa vodom, posuda sa voćem: nekoliko kruški i jabuka, desetak velikih smokvi. Na providnom, naočigled staklenom, nestvarno tankom i laganom tanjiru bile su dve kriške integralnog hleba, posudica sa livadskim medom i drvena kašičica. Pored stola nalazile su se dve veoma udobne fotelje sa belom kožom. Prozora nije bilo, tek dva televizora kristalno jasnih prikaza, montiranih u sam zid. Na njima su promicale scene iz divljih predela Rusije. Na jednom su mrki medvedi lovili *gorbuša* - grbavog lososa, a na drugom je amurski leopard gazio kroz dubok sneg dalekog istoka zemlje. U jednom zidu su se ocrtavale konture vrata, ali nikakve kvake nije bilo, bar ne sa unutrašnje strane.

Profesor je otvorio oči. San da je umro bio je toliko stvaran da nije znao šta je istina. Nepoznata soba mu je delovala prijatno, ali se u njegovom uvek analitički nastrojenom mozgu polako povećavala šansa da *zaista* jeste umro: „*Ovo, svakako, nije bolnička soba. Zapravo, nije mi poznato da ovakve prostorije igde postoje. Ovo može biti samo projekcija mog mozga. Da li to ja, nevernik, ovako zamišljam život posle smrti? Da li je sve ovo jedan dugačak san koji sanjam u poslednjim sekundama života?*”

Profesor je dobro poznao mogućnosti ljudskog mozga. Tačnije, poznao ih je onoliko koliko i moderna medicina. Čovek koristi samo manji deo mozga, a kada bi se uključili svi njegovi resursi, mogućnosti bi bile nesagledive. „*Da li su svedočenja ljudi koji su se vratili sa ivice smrti obične projekcije njihovih mozgova? Možda mozak, svestan da umire, uključi sve resurse, želeći da osmisli što bolju priču za kraj, da ode u velikom stilu? Da li u poslednjim trenucima*

života sanjamo veoma dugačak san? Da li je to pokušaj mozga da nam bar tako, virtualno, što više produži život?“

Profesor je znao da postoje uverljivi naučni dokazi da snovi u stvarnosti traju mnogo kraće nego što ih mi u snu doživljavamo. San za koji se nama čini da traje satima se ponekad, u realnom vremenu, odigra u našem mozgu za svega nekoliko minuta. Iako ovo nije eksplicitno dokazano, nekoliko naučnih eksperimenata je na to ukazivalo. Ispitanici su bili budni dvadeset i četiri časa i tokom tog vremena upražnjavali su raznolike aktivnosti, od planinarenja uz strme litice do kupanja u uzburkanom okeanu. Nakon tako uzbudljivog dana, koji po pravilu rezultuje izuzetno intenzivnim snovima, puštani su da odspavaju veoma kratko, samo tridesetak minuta. Mozak, koje je bio veoma umoran, brzo bi odlazio u REM fazu, u kojoj najintenzivnije sanjamo. Ispitanici su zatim buđeni i trebalo je da ispričaju čega se sećaju. Priče su po pravilu trajale satima, osetno više od dužine sna.

„Da li je ovo moj san u poslednjim sekundama života? Ova bela soba je najbolje što je moj mozak smislio? Pih, baš i nisam kreativan. Bolje bi bilo da sam zaista umro, a da je ovo nešto nakon toga...“, našalio se čak i ovako bizarnom trenutku.

Profesor nije verovao u život posle smrti; Bog ne postoji, nema viših sila, sudbine, raja i pakla... Ali postoje religijska učenja puna veoma mudrih životnih saveta, koji se u pisanoj i živoj reči prenose na naredne generacije već milenijumima. Za njega je religija bila upravo to: deo ljudske istorije, knjiga znanja, učiteljica života, skup pravila ponašanja koja ti propisuje društvena zajednica kojoj pripadaš. Hrišćansko „ne ubij“, „ne kradi“, „ne čini preljube“ i „poštuj svoje roditelje“ posmatrao je kao mudre reči koje treba prihvatiti nevezano od toga da li veruješ u boga ili ne. Smatrao je da je dobro ako neko poštuje ova pravila hrišćanstva - ili bilo koje druge religije sa ispravnim savetima za svoje sledbenike - makar to radio samo zato što se plaši božje kazne. „Cilj opravdava sredstva“. Oni koji su pisali Bibliju su sigurno znali za to pravilo, iako će ga Nikolo Makijaveli nabaciti na papir tek milenijum i po kasnije.

Minuti se prolazili, a san se nije prekidao. Profesor je uživao u poslednjoj imaginaciji svog uma. Rešio je da ubedi sebe da sve ovo zapravo nije san i da odigra ulogu do kraja: „*Ko zna koliko će ovo trajati, možda još samo kratko; zašto ne iskoristiti najbolje od pruženog?*”

Krevet je bio naročito udoban, pa mu se nije ustajalo. Zapravo se osećao sjajno; ne pamti da se ikada bolje naspavao. „*Mada ne pamtim ni da sam ikada umro i probudio se u nepoznatoj sobi...*“; našalio se još jednom. Ustao je i proverio šta ima na sebi. Bila je to njegova omiljena crvena karirana pidžama, kojoj je krojač skratio nogavice na pola dužine; profesor je stalno šetao i imao odličnu cirkulaciju u nogama, pa mu je u dugim nogavicama bilo pretoplo, a to mu je izazivalo nesanicu. Skinuo je pidžamu i uradio vežbe za razgibavanje, koje inače radi svakog jutra, tačno u sedam časova. Sada nije imao predstavu koliko je sati, no shvatio je da se ne seća nijednog sna u kome je pogledao na časovnik niti da je vreme ikada bilo bitno. No, u ovom snu je bilo nečeg čudnog: delovao je suviše realno. „*Možda tako izgleda kada mozak uključi sve svoje pogone.*” Ipak, ovo objašnjenje ga baš nije umirilo i osmeh mu je brzo nestajao sa lica, uplašen spoznajom da svake sekunde biva sve sigurniji u to da je ovo najverovatnije java.

Na jednoj od stolica primetio je pantalone, košulju i čarape. Nije imao predstavu gde se nalazi i šta mu je činiti, pa je oblačenje uobičajene garderobe bio najlogičniji potez koji je mogao da izabere. Seo je za sto, gde je primetio svoje naočare. Provrteo ih je, tražeći pogledom tragove oštećenja od pada na pod. Nije ih bilo. Popio je čašu vode, pa još jednu. Nije ni znao da je bio žedan; shvatio je to tek nakon prve čaše. Voleo je sveže smokve, pa je pojeo svih deset, na juriš.

Šećer u krvi mu je naglo skočio. Prožeo ga je nalet energije. Goreo je od želje da nešto uradi, ali nije znao šta. Ponovo je prešao sobu pogledom i zastao na obrisima vrata. No, nije imao hrabrosti da ode do njih i pokuša da ih otvori. Plašio se onoga što bi moglo da se nalazi sa druge strane. Ipak, u sobi nije osećao nikakav strah.

„Ko god da me je ovde doveo, ne želi mi zlo. Čak se potrudio da mi ugodi. Moja omiljena pidžama, moja odeća, smokve koje obožavam... Na TV-u priča o amurskom leopardu, mom miljeniku zbog koga sam, onomad, pisao Putinu i tražio bolju saradnju Rusije i Kine u pokušaju njegovog spasavanja od nestanka.”

Uzeo je krušku i odgledao emisiju do kraja. Prošlo je pola sata od trenutka kada se probudio i već je bio potpuno rasanjen. Polako je razmišljao o tome da počne da traži odgovore. Ipak, nije stigao ni da ustane kada se sa druge strane vrata začulo kucanje praćeno jednom jedinom rečju: „Slobodno?”

Iako nije očekivao da će iko ikada zakucati na ta čudna vrata, profesor se nije ni štrećnuo. Razmislio je malo i sve se lepo složilo. *„Dali su mi pola sata da se rasanim, pojedem voće, čak me nisu prekidali u gledanju emisije o leopardima. Sada je trenutak da uđu i objasne mi gde sam. Sve je savršeno logično, ma koliko bilo besmisleno.“*

Profesor je bio prezadovoljan svojom reakcijom: umesto da paniči i grebe po zidovima sobe, on je mirno pojeo voće i gledao televizor. *„Koji sam ja car!”*, pomislio je.

„Da, izvolite, uđite.” odgovorio je nepoznatom čoveku sa druge strane vrata. Na licu je imao blaženi osmeh, kao da dočekuje najboljeg prijatelja. Cela situacija mu je bila toliko bizarna da se ne bi začudio ni da uđe Putin lično. Ali, osoba koju je video je bila mnogo manje očekivani prizor od predsednika Rusije.

Oniži tamnopusi čovek, u kasnim tridesetim, koraknuo je u sobu i potom zastao. Kratko podšišana crna kosa, visoko čelo, široki blago spljošteni nos i prodoran pogled koji strelja sagovornika iz tamnih očiju ukazivali su na čoveka koga svet odavno nije video. Karakteristični brčići koji prate gornju ivicu usana bili su samo dodatna asocijacija na tragično nastradalog idola miliona ljudi iz sredine XX veka. Profesor je doktora Martina Lutera Kinga smatrao za jednu od najuticajnijih ličnosti modernog doba, a mnoge njegove stavove je koristio kao vodilje u životu. Sada je taj čovek, u crnom odelu i beloj košulji, stajao pred njim.